СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯД[illegible] ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ [illegible] ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXX. — Ч. 270. — Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 20. падолиста, 1922. — VOL. XXX. — No. 270. — Jersey City, N. J., Monday, November 20, 1922. — THREE CENTS

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ! Прийміть сейчас участь в боротьбі проти польського наїзду у Східній Галичині, жертвами на Фонд Негайної Допомоги!

ГАРДИНҐ НЕ ДУМАЄ РОБИТИ НІЧОГО ДЛЯ ЗМІНИ ПРОГИБІЦІЙНОГО ЗАКОНА

ВАШІНҐТОН, 17. падолиста. — Президент Гардинґ уповажнив свого секретаря зложити публичну заяву в справі листа, який він мав писати в справі прогибіції до голови републиканського виборчого комітету в стейті Ню Йорку, і подати в тій заяві, що президент Гардинґ в листі лишень висказав погляд про змінену політичну ситуацію, а не висказував сам ніякого погляду за потребою злагодження прогибіційного закона.

Прихильники такого злагодження поступають дуже обережно, і можна сумніватися, чи піднесуть на новім конґресі проєкт такого обмеження прогибіційного закона. Після всякої правдоподібности, не будучи певним побіди тепер, вони таких кроків зовсім робити не будуть, а зате постараються, щоби політичні партії заняли в справі виразне становище при президіяльних виборах в 1924. році та доперва в 1925. році будуть старатися переперти через конґрес дозвіл легкого пива та вина.

Заява президента Гардинга стоїть в звязку з поголосками, які пущено в ґазеті на основі листів, які мав писати президент Гардинґ до републиканських лідерів, а в яких він мав, як казали ґазети, висказатися за потребою злагодження прогибіційного закона.

БІЛЬШІСТЬ НОВОГО КОНҐРЕСУ ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА БОНУСОМ ДЛЯ ЖОВНІРІВ

НЮ ЙОРК, 17. падолиста. — Нюйорська щоденна часопись „Таймс" розіслала до всіх членів нового конґресу запити, яке становище займають вони в справі бонуса для ветеранів великої війни.

У відповідь на запит, 292 членів палати послів заявилося за бонусом, 53 проти; серед сенаторів було 63 голоси за, 27 проти. На основі відповідий можна вносити, що новий конґрес буде мати тільки прихильників жовнірського бонуса, що вони потрафлять уневажнити президентове вето проти закона.

АМЕРИКА НЕ БУДЕ ВИСИЛАТИ АРМІЇ НА БЛИЗЬКИЙ СХІД

ВАШІНҐТОН, 17. падолиста. — Американські урядники заявили виразно, що уряд не думає висилати американської армії до Константинополя або до Малої Азії, аби удержати там спокій, як сього домагаються деякі американські політичні провідники. Американський уряд буде всіми силами противитися тому, аби турецьке питання розвязувати силою оружжя, хоч рівночасно уряд дав до пізнання аліянтським державам, щоби вони не вважали інтереси Злучених Держав за неменче гідні уваги, як інтереси других держав, заінтересованих в Передній Азії.

Американські обсерватори на лозанській конференції не будуть лишень німими свідками. Американський уряд сподіється, що з конференції вийде якась межинародна умова, котрої стороною будуть також Злучені Держави. З тої причини американський уряд слідить перебіг подій в Малій Азії з великим заінтересованнем.

НОВИЙ ПАПСЬКИЙ ДЕЛЕҐАТ В АМЕРИЦІ

БОЛТИМОР, 17. падолиста. — Римський папа іменував папським делеґатом на Злучені Держави архиепископа Петра Фумансоні-Бльонді.

Уступаючий папський делеґат архиепископ Бонсано виїзджає до Риму, де він буде іменований кардиналом.

КОНҐРЕС БУДЕ РАДИТИ 6 ДНІВ НАД СУБСІДІЯМИ ДЛЯ КОРАБЕЛЬНИХ ФІРМ

ВАШІНҐТОН, 17. падолиста. — Провідники републиканської більшости, які нараджувалися над питанием порядку дневного надзвичайного засідання конґресу, що збирається дня 20. падолиста, рішили лишити 6 днів на дебатованне закона про субсидії (допомоги) для корабельних торговельних фірм.

Більшість конґресу має бути за такою допомогою, але прихильники поділені в поглядах, як вона має виглядати.

ФАШИСТИ В МЕКСИКУ

МЕКСИКО, 17. падолиста. — Послідними часами слідно тут великий зріст орґанізації фашистів, зорґанізованої на взір італійського руху тої самої назви.

Уряд заявив, що він стоїть осторонь від руху та не буде обмежати його діяльности так довго, поки він буде держатися законних границь та не стане переступати права.

Ходять чутки, що першою ціллю фащистів в Мексику буде зложити спис заграничних большевицьких агентів, які послідними часами дуже роспаношилися, та позбутися їх на все з краю.

СТРАЙК ЦЕГЛЯРІВ В НЮ ЙОРКУ

НЮ ЙОРК, 17. падолиста. — Юнія цеглярів, звязана з Американською Федерацією Праці, оголосила, що вона буде заряджувати страйк на кождій будові, де контрактори будуть вживати робітників, не належачих до юнії.

КУ-КЛУКС-КЛЕН ЗНОВ РУШАЄТЬСЯ

З кількох околиць Злучених Держав доносять про нову рухливість членів Ку-Клукс-Клена, потайної орґанізації, що звертається проти радикалів, католиків, Жидів та Муринів.

В четвер напали вони в числі 40 люда на Гат Спринґс, в стейті Аркенсо, щоби, як вони кажуть, покласти конець приватному варенню горівки. Підчас бійки, яка вивязалася з сього самовільного урядовання, погиб один чоловік а двох було тяжко ранених.

Про подібний случай доносять з міста Гейґерставн, в стейті Меріленді. Банда людий, замаскованих в білі одежі, як се звичайно роблять члени Ку-Клукс-Клена, напала на зелізничого робітника Едварда Фішера, вивезла його поза місто, вибила його та випалила йому на лици зелізною шиною букву К. Назнущавшися над ним, лишили його на місци, так що збитий мусів волочитися ніччю дві милі домів. Напасники пустили поголоску, що вони покарали його за побивання жени, але нападений перечить, немовби він мав колишебудь зі своєю женою поважне непорозуміннє.

МІЛІОНЕР УЧАСНИКОМ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ЗАГОВОРУ.

В илинойській стейтовій тюрмі в Джолієт почали оногді відсиджувати річну кару вязниці кількох американських комуністів, які на приказ з Москви збиралися повалити американський уряд та завести „червоне правительство". Серед засуджених є якийсь Вілієм Брос Лойд, котрий діставши приказ іти до вязниці, вніс був до суду просьбу о відложеннє йому реченця йти до тюрми 30 днів, бо він мусить впорядкувати наперед свій маєток, що вартує 1. міліон 800.000 долярів. Судля відкинув просьбу міліонерського большевика та казав йому зголоситися на стейтове удержанне у властивий час.

МИР ЩЕ ТІЛЬКИ ПІВ РОКУ!

Славна парижська віщунка Люїза Ріттен пророкує, що літо 1923 р. принесе Европі нові блиски й гарматні громи. Почнеться знову на Балкані. Вийде величезна армія через полудневі степи. З поміччю Франції поспішить Польща. На задах її вдарить одвічний ворог Польщі. Війна буде коротка, але крови дуже багато. На сході новий переворот, — знову встане один пан над величезним народом. Поживемо, побачимо.

БОРОТЬБА ПРОТИ „СПЛЯЧОЇ НЕДУГИ"

Др. С. Флекснер, голова Ракефелерівського Інституту Для Медичних Розслідів, читав перед Національною Академією Науки відчит про свої досліди над так званою „сплячою недугою":

Прелеґент вказав наперед, що популярна назва не є відповідна, бо сплячість се лишень одна з поверхових признак недуги. Сущна признака се запаленне мозку, з якого доперва випливає сонливість та втрата притомности. Тому й названо її з грецької мови „енкефалістіс", себто недугою нутра голови.

Др. Флекснер заявив, що покищо лікарям ще не вдалося найти ліку на сю недугу, яка послідними роками забрала досить поважне число людий в Злучених Державах. Однак, на його думку, лік сей буде найдений вже в короткім часі, бо завдяки дослідам переведеним Ракефелеровим Інститутом, лікарі знають вже тепер про недугу богато більше, як знали ще дуже недавно.

НЕ ЗОВСІМ БІДНИЙ ЖЕБРАК.

В Середу рано арештовано на одній нюйорській вулиці жебрака Лайзора Ротмана. Арештовано його в хвилі, як прийшов до одного склепу та просив датку на куплення хліба, бо інакше він може згинути з голоду. Його приведено на поліцію та сейчас його обшукано. Ревізія виказала, що жебрак мав коло себе готівкою 246 долярів 90 центів та банкову книжочку, на котрій було зложених в банку 1,994 доляри 65 центів. Частина готівки була зашита в плащи. Суддя обіцяв жебракови 30 днів арешту, але сей просив його так дуже в підмилений бік та обіцював всяку поправу так упевнюючо, що суддя подарував йому кару під умовою поправи.

СУДОВЕ ДОХОДЖЕННЄ ПРОТИ Д-РА МАКУХА

Польська прокураторія в Станиславові веде карне доходження проти д-ра Івана Макуха в справі виборчої промови на вічу в Товмачі.

ЦІКАВИЙ СПОСІБ МІРЕННЯ ГЛИБИНИ МОРЯ.

На засідання Національної Академії Науки в Ню Йорку відчитав один вчений реферат про нові способи мірення морської глибини. Полягають вони на пересиланню звуків в морську глибину та слідженнє, як з неї вертається відгук.

ВІДВАЖНІ ПРОРОЦТВА.

На відбуваючійся у Філядельфії конвенції Жіночої Християнської Юнії Тверезости виступала одна бесідничка з промовою, в котрій ворожила, що вже в найблизчих роках тверезість обійме всі західно-европейські держави. На її погляд, тверезість дійде до Німеччини та Австрії троха пізнійше, бо аж по 1930 році. Вона пророкувала також великі побіди для тверезости в Японі.

Бесідничка говорила про тверезість, але певно мала на думці прогибіцію.

УКРАЇНСЬКА ПОЗИЧКА В КАНАДІ.

(Шестий перегляд на позичку Національної Оборони до дня 4. падолиста 1922).

Готівкою і заявами зложили слідуючі місцевости:

	Готівка:	Заяви:
1. Едмонтон, Алта.	1,333.84	2,025.00
2. Виннипеґ, Середм.	1,114.00	2,090.00
3. Торонто, Онт.	778.00	305.00
4. Саскатун, Саск.	621.00	265.00
5. Йорктон, Саск.	522.00	320.00
6. Форт Виліем, Онт.	411.50	298.00
7. Вест Форт Вил. Онт.	381.50	190.00
8. Мондер, Алта.	345.00	60.00
9. Брентфорд, Онт.	210.00	90.00
10. Отава, Онт.	205.00	312.00
11. Гамілтон, Онт.	185.00	170.00
12. Елмвуд, Виннипеґ.	145.00	200.00
13. Кридор, Саск.	130.00	......
14. Форт Рудж, Виннип.	123.00	......
15. Веґревол, Алта.	100.00	165.00
16. Порт Артур, Онт.	36.00	15.00
17. Дрейк, Саск.	25.00	......
18. Портеж ля Прері, М.	25.00	......
19. Бладворт, Саск.	25.00	......
20. Бруклен, Ман.	12.00	3.00
21. Кандагар, Саск.	5.00	......
22. Крейвен, Саск.	5.00	......
23. Вінклер, Ман.	2.50	......
Разом:	$6,738.34	$6,508.00

Листи і гроші та зголошення віч слати на адресу:

REPRESENTATIVE OF WESTERN UKRAINE IN CANADA.
247 Manitoba Ave., Winnipeg, Man.

Представництво Зах.-Укр. (Галицької) Республики.

ПОЛЬСЬКІ ВИБОРИ

ВАРШАВА, столиця Польщі, 17. падолиста. — Вибори до польського „сенату" в минулу неділю дали такий вислід: Націоналісти (головно, вшехполяки) вибрали 49 сенаторів, партія Вітоса 17, соціялісти 7, селянська група „визволене" 8, робітнича партія 2, бльок національних меньшостий 26, незалежні 2.

Загалом сила в „сеймі" і в „сенаті" розділена між вшехполяків і лівицю (людовців і соціялістів), а рішаючим чинником між ними, що може переважити в одну або другу сторону, є не-польська ґрупа з бльоку національних меньшостий.

ЛЯХИ ПРОГОЛОСИЛИ ВІЙСКОВУ ДИКТАТУРУ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ

ПРИЗНАЧЕННЄ ҐЕНЕРАЛА ГАЛЛЕРА ВІЙСКОВИМ ДИКТАТОРОМ ГАЛИЧИНИ. — ПОЛЬСЬКА БРАНКА В ГАЛИЧИНІ? — ЗАВІЩЕННЄ „ДІЛА".

БЕРЛІН, 3. падолиста. (Вл. кор. „Свободи"). — Доборолась Галичина до самого краю! В четверті роковини проголошення самостійности Східної Галичини варшавський уряд „привитав" наш замучений край найвисшим доказом ненависти, на який споконвіку спромоглась чужа тиранія:

ВІЙСКОВОЮ ДИКТАТУРОЮ.

Диктатором призначено старого „приятеля" Українців, ґенерала Галлера — тогосамого, що в літі 1919 року потопив в українській крови молоду, ще не окріпшу галицько-українську державність. Тогосамого, що за допомогою французького золота, французької амуніції та французької дипльоматичної гри підступом напав на Галичину і подбав про „жнива смерти" в польських концентраційних таборах. Тогосамого, що покрив ганьбою в очах цілого культурного світу польське імя тими варварськими способами, якими він нищив — не українське війско й не українську державність, а УКРАЇНСЬКУ НАЦІЮ.

Нині цей покритий з голови до ніг українською кровю новітній герцоґ Альба заводити-ме „лад і порядок" у Східній Галичині. Якими засобами? Це не трудно відгадати, маючи на увазі його попередню „діяльність". Між іншим, польська преса подає, що ґен. Галлер має щодо Східної Галичини ще спеціяльне завдание:

Перевести там ВІЙСКОВУ БРАНКУ — асентерунок до польського війска...

Таким чином, українське населеннє Східної Галичини стоїть перед новою погрозою, перед новим замахом на його суверенні права і разом з тим перед останнім кроком до знищення його законних надій на відбудову західно-української державности. Першим кроком у цім напрямі була КОНСКРИПЦІЯ, другим — ДАНИНА, третім щойно відбуті ВИБОРИ до варшавського сойму і сенату. Військова бранка повинна вбити останній цвях у домовину, в якій Польща хоче поховати українські надії на відродженнє незалежної Східно-Галицької Держави. І той цвях має вбити ґенерал Галлер! Треба признати, що красших рук для виконання цього Каїнового діла тпрудно знайти.

Це — найблизші перспективи, а тимчасом є щоденна дійсність, яка теж не дає підстави нарікати на брак подій.

Головна з них — це ЗАВІШЕННЄ „ДІЛА". Одиноку в краю щоденну українську часопись закрито на 49. числі по її відновленню. Чутки про завішеннє „Діла" вже давно кружляли серед нашого суспільства. Нині ці поголоски, на жаль, справдились.

УКРАЇНСЬКА ДЕМОНСТРАЦІЯ ПЕРЕД ПОЛЬСЬКИМ ПОСОЛЬСТВОМ У БЕРЛІНІ

БЕРЛІН, 5. падолиста (Вл. кор.). — Страшні вісти про нечувані звірства польських окупаційних властий над тисячами невинно арештованих Українців у Східній Галичині відбились голосним відгомоном серед невеликої української громади у Берліні. Особливо потрясаюче вражіннє зробила передана зі Львова приватною дорогою вістка про смерть студента Яцури у львівських поліційних арештах, якому польські кати ВИРВАЛИ ЯЗИК за те, що не хотів складати ніяких зізнань.

Під вражіннєм сих подій зібралося в неділю, дня 5. падолиста с. р., о 12. годині в полудне около сто тутешніх Українців, головно студентів, під будинком польського посольства, щоб запротестувати на очах культурного світа проти польського варварства. До демонстрантів і зібраної німецької публики були виголошені дві промови (по українськи і по німецьки), в яких були змальовані події у Східній Галичині, після чого серед окликів „Ганьба!", „Геть з ляцькою неволею!" і т. д. СПАЛЕНО НА БРАМІ ПОЛЬСЬКОГО ПОСОЛЬСТВА ПОЛЬСЬКОГО ОРЛА.

Демонтрація скінчилась відспіванием гимну „Не пора". Крім того демонтранти роздали по улицях Берліна тисячі друкованих летючок, в яких коротко і ядерно були представлені польські насильства у Східній Галичині. Німецька публика, яка великими товпами приглядалась ходови демонстрації, віднеслася до демонструючих Українців із симпатією та співчуттем.

ТУРЕЦЬКИЙ СУЛТАН ВТІК З ЦАРГОРОДА

ЦАРГОРОД (Константинопіль), столиця Туреччини, 17. падолиста. — Турецький султан Магомет VI втік відсі на британському военному кораблі на остров Мальту (британський остров на Середземному морі).

ЛОЙД ДЖОРДЖ ОРҐАНІЗУЄ СВОЮ ПАРТІЮ

ЛОНДОН, 17. падолиста. — По скінченню парляментарних виборів Давид Лойд Джордж приступає до орґанізації своєї ґрупи національних ліберадів.

ПРИСУДИ СМЕРТИ В ІРЛЯНДІЇ

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 17. падолиста. — Ірляндський военний суд засудив 4 особи на смерть за безправне ношенне револьверів. Присуд вже виконано.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association. Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$?

За кождну зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НЕЗЛОМНИЙ НАРОД.

До нашої Редакції наспіло таке письмо від закинених долею в далеку Туреччину Українців:

„До Редакції Часописа „Свобода".

„Українська Просвіта на Туреччині приносить свою щиру подяку за той сердечний відгук, який вона відчула від Вас в надсиланому часопису „Свобода".

„Дух і зміст її дуже подобається читачам, що значно відділяють „Свободу" від инших часописів. Приносячи сю щиру подяку, Просвіта покладає надію, що Редакція і надалі не не відмовить нам висилкою часописа „Свобода", який і прохаємо надсилати по нижчезазначеній адресі.

„Щиро прохаємо не відмовити надрукувати на сторінках Вашого часописа наш заклик:

„Брати Українці!

„Як раніщ ми повідомляли про заснования Просвіти, так зараз повідомляємо, що Просвіта потроху поширюється дякуючи невпинній праці її членів та моральної допомоги з боку закордонних видавництв, які охоче надсилають нам свої часописи, що дало можливість відчинити при Просвіті читальню. Трохи гірше стоїть справа з театром та бібліотекою, яка в сучасний мент складається лише з 35 книжок, позаяк Просвіта перебуває в досить кепському матеріяльному становищі. А тому щиро прохаємо відгукнутись на наш заклик і надіслати дещо з пес та книжок в яких почувається велика потреба.

Перебуваємо в певній надії, на Ваш братерський відгук.

Дня 29. жовтня 1922 р. Царгород.

Голова Ф. Лабушняк,
Секретар І. Гречанівський."

Подаємо сей лист в цілости нашим читачам з двох причин.

Наперед сподіємося, що серед них найдеться богато, які захочуть допомогти царгородській „Просвіті" датками в книжках, брошурах або часописах. (Висилати треба на адресу: **Turquie, Constantinople Stamboul Sirkedji-Gare, Poste-Bureau Russe, F. Labouchniak.**

По друге, подаємо його як твердий та неспожитий доказ крицевої живучости нашого народа, який серед страшних злиднів военної імиґрації не покидає рідного, але й на далекій чужині обєднується для освіти та праці для рідного, обездоленого народа. Для всяких бездухів, що з байдужим махненням руки поминають всякі вістки про широке, масове відродження народнього почування серед Українців над Дніпром, най се буде відповідю, бо константинопольська „Просвіта" складається певно в більшости з наших братів з осередка України.

СТАНОВИЩЕ ІТАЛІЇ ДО СПРАВИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

Італійська газета „Іль Мондо" з 25. жовтня, 1922, у статті п. з. „Приготовання до конференції Близкого Сходу" пише так:

Рада міністрів Італії займається усталенням програми, з якою Італія має взяти участь на конференції Сходу. Конференція та відбудеться в падолисті в Лозанні, у Швайцарії. Рада міністрів застановляється над тим, чи має бути дві конференції, а саме: одна для обговорення загальних питань Сходу, а друга для рішення справи проливів Дарданелів. Насуваєть ся одно ще питання, а саме — участи Росії в конференції. Участи сій Італія є прихильна під певними умовами. Деякі часописи замітили, що симпатії Італії до Росії основуються на земельних концесіях. Слід тут зазначити, що під ними розуміється признание 100,000 гектарів землі на Кубан ідля італійської кольонізації. Отся умова була заключена безпосередно на конференції в Ґенуї.

Не знати ще, які питання буде дійсно розбирати конференція, але коли ходить о упорядковання цілого Сходу, то повинні тут бути порушені якщо не всі то бодай найважнійші, найбільше пекучі справи, які відносяться до териториального упорядкования держав, що повстали по війні, а яких політичне і правне становище ще остаточно не вирішене. Італія, як запевняють, поставить на порядок нарад справу незалежности Східної Галичини, окупованої ще Поляками, які тепер заповіли там переведенне виборів.

Представник Польщі в Римі надіслав правительству ноту, в котрій, вияснюючи причини, які спонукали польске правительство до розписання виборів на тій території, домагається згоди на се зі сторони нашого правительства. Поминувши се, що сі оправдування являються радше всім иншим як вистарчаючим, бо опираються на фалшивому заложенню, бо нібито на волі Галичан, які всуперек сьому підняли повстанне терористичними актами і заманіфестували себе безсумнівно ворожо проти польського рішення, котре противиться сен-жерменському мировому договорови, та жадає уповноваження до виборів на се, що поставити великі аліянтські держави перед доконаний факт. Рада міністрів не залишить подати Польщі до відома своє негодование яко держава найбільш заінтересована споміж других наслідників Австрії, з якої спадщини походить також Галичина, беручи на себе ініцiятиву акції держав, щоб сі вибори не відбулись. Міністер Сканцер вже заявив дотично сеї справи ненарушимість сен-жерменського трактату, а з другої сторони обстоює при сім, щоб головна роля, признана Італії иншими державами в справах, які відносяться до наслідників держав по Австрії, була збережена.

ФЕДАК ПЕРЕД ПОЛЬСЬКИМ СУДОМ.

(Від власного кореспондента).

Нарешті, після більш ніж однорічної муки в слідчій вязниці, Степан Федак і дванацять товаришів стали 23. жовтня перед польським судом.

Степан Федак виконав замах на начальника польської держави Пілсудского і львівського воєводу Грабовського 25. вересня 1921 р. і таки на місці був арештований. Инших дванацятьох обвинених арештували польські власти в слідуючих днях.

Хоч справа Федака і товаришів була з правничого становища дуже проста, одначе польські власти мучили молодих українських героїв більш року в слідчій вязниці, неначе боялися поставити їх перед суд.

На весні арештовані були розпочали голодівку, щоб запротестувати проти того безконечного держання в слідчій вязниці. Тоді президент суду обіцяв оборонцям обвинених, що ще перед літніми вакаціями вони будуть поставлені перед суд. Одначе судові власти справи знов відволікли. В вересні вже два рази був назначений день суду, — і з кождим разом справу знов відкладано. Потім була рознеслася відомість з Варшави, що тільки сам Федак стане перед судом, а проти його дванацятьох товаришів слідство буде припинене. Одначе ся відомість не здійснилася і 23. жовтня почалася судова розправа проти всіх тринацятьох обвинених.

Суд проти молодих українських героїв ведеться в важкій атмосфері важкої боротьби між українським народом, який боронить рідну землю, і Польщею, яка хотіла би його й її свою землю на віки поневолити.

Самооборона українського народу проти польської окупації прибирає щораз ширші розміри. Опір проти участи в виборах до польського сойму обнявя весь український нарід. Від рук українських героїв знайшло смерть кількох зрадників, які були стали оруддем польської політики. Польське правительство проголосило в Галичині наглі суди, переводить масові арештування, над головами арештованих висить польська шибениця.

В таку хвилю польський державний суд у Львові, при участи польських суддів-присяжних, засів судити тринацятьох українських молодців, які рішилися на боротьбу за визволенне рідного краю з польської неволі.

Чи такий суд можна назвати судом?

Ні, ні, ні!

Між Польщею й українським народом Галичини панує стан війни.

Польща напала на Галицьку Землю, заняла її своїми військами і держить у страшній неволі.

Положення Галичини — таке саме, як було положення Бельгії підчас німецької окупації.

Тоді в Бельгії панувала німецька окупаційна влада, а бельгійський парлямент, бельгійське правительство і бельгійський король були на вигнанню, в Англії.

Так само тепер в Галичині панує польська окупаційна влада, а українське правительство Галичини під проводом Президента Української Національної Ради Петрушевича знаходиться на еміґрації, в Відні.

Тільки неволя українського народу Галичини під польською окупацією тисячі разів важна, страшнійша, ніж була неволя Бельгійців під німецькою окупацією.

А одначе — коли-б німецький суд судив бельгійських героїв за те, що вони стали до боротьби за визволенне рідного краю, — чи хтонебудь в культурнім світі був би признав такий німецький суд **правдивим** судом? Ніколи!

Весь культурний світ сказав би, що такий суд є тільки актом насильства переможця над силами поневоленого народу.

І так само мусить культурний світ осудити те насильство, яке польська окупаційна влада сповняє отсе над тринацятьма українськими героями у Львові.

Се не суд, а гидка комедія суду!

Уявіть собі:

Польський трибунал, зложений з польських суддів, урядовців польської держави.

Тої держави, яка пішла війною на Галицьку Землю, яка завоювала її і держить в своїх кігтях.

Чи можуть урядовці ворожої держави бути суддями, коли сини завойованої країни стають до боротьби за визволенне рідного краю проти тої ворожої держави?

І польські судді присяжні, громадяни польської держави,

ті самі, які чи самі чи їх рідні йшли воєнним походом на Галицьку Землю. Чи вони можуть бути суддями?

Тут стоять проти себе два вороги. Один — переможець, другий — переможений. Один — що завоював чужий край і хоче на віки держати його в своїй неволі. Другий — що став до боротьби за визволенне рідного краю.

Чи може ворог судити ворога?

Ворог може над ворогом вчинити насильство. Але судити ворог ворога не може.

Так і суд, який творить польський ворог над тринацять молодими українськими героями, не є суд тільки насильство.

Та коли голе насильство є страшне, жорстоке, — то насильство, яке взяло на себе маску суду, є крім того ще й гидке, підле, — підлим є Поляк у своїй ворожнечі до українського народу.

Судять Федака і товаришів за те, що Федак наставав на життє начальника польської держави Пілсудського і польського воєводи Грабовського, а його товаришів за те, що вони хотіли визволити рідний край від польської окупаційної влади.

Судять їх за те саме, що Пілсудського зробило славним і заслуженим сином польського народу.

Бо власне Пілсудский, як ще Польща була під Росією, був творцем і провідником польських організацій для боротьби проти російської влади, організації, які вбивали російських урядовців, нищили або грабували російське державне майно.

Пілсудський тоді проповідував, що така боротьба є **святим правом** поневоленого народу проти народу-гнобителя.

Се святе право виконував Федак, стріляючи в найвисшого державного представника Польщі, сього страшного народу-гнобителя, який хоче загарбати споконвічну українську землю.

Як би теперішній Пілсудський мав хоч дрібку сорому перед колишнім Пілсудським, то повинен би назвати себе найпідлішою людиною на світі, — за те, що він став начальником держави народу-гнобителя і спокійно дивиться, як в його імени польський суд тягне на шибеницю тринацятьох українських героїв, які в обороні рідного краю виконували те святе право поневоленого народу, яке проповідував колишній Пілсудський.

• • •

Про сам хід процесу не пишу. Про се знаєте з тих відомлень, які подає „Свобода" за галицькою пресою.

Звідти знаєте, як суд нехтує права української мови, як унеможливлює акцію оборони, як замикає уста обвиненим.

Яке важке є становище оборони, видно з того, що вже в першім дні розправи два оборонці, д-р Загайкевич і д-р Савчак, булй арештовані польськими властями. Коли так далі піде, то хто знає, чи до кінця розправи хоч один оборонець буде ще на волі.

З особливим натиском треба зазначити становище Федака, яке він заняв у своїй промові. Становище, — що він виступав як жовнір в обороні рідного краю, на який Польща пішла війною, і тому польський суд не має права його судити.

Зазначити треба з його промови **одну страшну річ:**

Оповідав він, як польські військові експедиції, які весною 1920-го року катували Гуцулів, казали їм ловити в капелюхи свою власну кров і пити „на здоровлє України"!

Чи є де в світі ще такий жорстокий, такий нелюдський, такий кровожадний ворог?

І такому страшному ворогові держави антанти віддали на поталу український нарід Галичини!

Звідомлення галицької преси про процес проти Федака і товаришів кінчаться поки-що на промові Федака. Про дальший хід процесу напишу в свій час.

Прага, 31. жовтня, 1922.

Д-р Михайло Лозинський.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

С. С. ПИТСБУРГ, ПА. Бр. св. Івана Хрестителя повідомляє своїх членів, що місячний мітинг відбудеться в неділю, 26. листопада о 2. годині попол. в церковній галі. Проситься всіх членів, щоби приходили в означену годину, а не так як було до того часу. Буде прийматися нових членів до У. Н. Союза і до братства за половину вступного. — П. Павелко, предс.; П. Собіль, кас.; Войтович, секр.

ХТО СКЛАДАЄ ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ!

I.

МИХАЙЛО КРАВЧУК, котрий від трох літ лежить хорий у військовому шпиталі в стейті Аризона, член 371. відділу У. Н. Союза, переслав через Івана Тарнавського з Нюарку, Н. Дж., пять долярів на Фонд Негайної Допомоги із словами:

„Посилаю свою лепту через наш відділ, бо думаю, що красше коли ми таку справу гуртом підіпремо. О моє імя мені не ходить, щоби було оголошене в газеті, бо якто каже наша пословиця: Хвальба сорочки не дасть. Подайте ту жертву від нашого відділу. Не годен більше післати, хоч рад би з цілої душі більшу суму вислати. Але Ви самі знаєте, що тяжко хорую. Якби не жінка, не було би навіть кому і дітий виховати.

Пересилаю цілому 371. відділови щирий поклін, а Вас із женою і дітьми щиро здоровлю.

Вам зичливий, Михайло Кравчук.

II.

ІВАН КУЛЬЧИЦЬКИЙ із Ст. Джозеф, Мо., пересилаючи 5 долярів на Фонд від громадянина ОЛЕКСИ ШИПА, подає такі слова жертводавця:

Попередного разу дав я з жінкою по долярови на Негайну Поміч. Але як бачу з газет та з тих листів, що дістаю з краю, ТО ТОЇ ПОМОЧІ НАШОЇ ЗАМАЛО. Тому, щоби браття наші ще красше тривожили ляхів та ще скорійше вимели їх за Сян, жертвую ще пять долярів на негайну допомогу, а коли треба буде більше, то ще доложу. Я рад, що такою малою жертвою можу прислужитись такій великій справі.

Іван Кульчицький.

ДАЛЬША ФІЛЯ АРЕШТОВАНЬ УКРАЇНЦІВ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

ПОХІД ПРОТИ „ДІЛА".

Дня 24. жовтня в ночі відбувалася ревізія в помешканні співробітника „Діла" Миколи Голубця. Ревізія не дала жадного висліду.

Нач. Редактор „Діла" Ф. Федорців у поліційних арештах.

Нач. Ред. Федь Федорців, сидить вже шостий день у поліційних арештах при вул. Яховича, помимо законів, які кажуть, що арештовані повинні бути за 48 годин передані слідчому судові. Але як можна передавати які небудь акти арештованого слідчому судді, коли ще у вівторок себто в четвер ні дня був часу арештування — не було ще ні разу переслуханий і не відомо, чи й сьогодні переслухано його.

Ред. Федь Федорців сидить у зимній келії, не вважаючи на те, що був арештований хворим і що стан його здоровля дуже погіршав.

Така сама доля стрінула сотні арештованих Українців, якими переповнені львівські поліційні арешти.

РЕВІЗІЇ І АРЕШТУВАННЯ У ЛЬВОВІ.

Вечером 24-го ц. м. переведено ревізію у гімназ. ученика Ярослава Ваня й арештовано без предявлення ніякого писаного наказу. Арештованого як приналежного до Буська, перевезено до Тернополя.

Днем раніще арештовано в Буську сестру арештованого, Марію Ваньо.

Дня 24. жовтня в ноч. поліція перевела ревізію в помешканні д-ра Дмитра Донцова.

У львівських Бриґідках.

До вязниці у „Бриґідках" у Львові спроваджено в ночі з 23. на 24. нових вязнів: Василя Бобинського, Володимира Болтаровича, Антона Івановича, Івана Мойсеновича, Михайла Скварка, Костя Баковича, Панаса Феденка, Рудольфа Мартинюка, Льва Глинку, Ілію Гарачука, Івана Цьмоця, Володислава Мадая, Волод. Чипіля і Яворського.

Дочка генерала Тарнавського у Бриґідках.

На днях арештовано дочку ґен. Тарнавського Люду і спроваджено до Бриґідок.

МАСОВІ РЕВІЗІЇ И АРЕШТУВАННЯ НА ПРОВИНЦІЇ.

Бібрка.

Нині арештовано в Бібрці під замітом приналежности до таємних антидержавних організацій і саботажів отсих наших громадян: Івана Волошина, управителя повіт. кооперативи в Бібрці; Антона Тягнибока, урядовця повіт. Спілки; Михайла Керницького, робітника; Івана Коцюмбаса, столяра; Михайла Палажія, господаря в Ланах; Ілію Бобечка, семинариста; Андрія Козакевича, семинариста. Арештованих переслухала місцева поліція і по полудни відставила до арештів у Львові. Близших інформацій про причини арештування не подано, а з інтервенції віділано до державної прокуратори у Львові, яка провадить дохоодження.

Бережани.

В неділю дня 22. м. м. в ночі арештувано в Бережанах: д-ра Володимира Бемка, канд. адвокатури, д-ра Франца Бабяка, канд. адвок., Гринька Бобяка, урядника Т-ва „Надія", Володимира і Богдана Бородайків, студ. прав Осипа Замощака, соліцитатора канцелярії д-ра Західного, Івана Мізура, бувшого старшину У. Г. А., Маланюка, ученика 8. кл. гімн., Гураля, емер. залізничника, Заворотюка, урядника магістрату, Чуловського, студента, Івана Олійника, управителя школи з Рекшина і ще двох академиків з Сілка, яких назвиск інформатор не подав. Всіх приміщено в арештах магістрату. Поліція перевела другу ревізію у д-ра Західного і розпитувала за неприсутним д-ром Західним.

В понеділок на сесії наказних комісарів заявив староста, що вибори мусять бути переведені, що інтеліґенцію виарештується, а селянство піде до голосовання. Комісіям виборчим буде придане військо.

До Бережан стягнено постерунки зі страху перед „ними", а в місті роїться від війська.

Любачів.

Арештовання в Любачівщині не устають, а навпаки — прибирають що раз ширші розміри. В днях 19. X. до 21. X. арештовано студ. Василя Кузика з Нового Села, студ. Гриця Козія, Михайла Ценкого і 2-ох братів Кузиків з Олешич, студ. Швецзіцького з Старого Села, студ. Андрухова з Улазова, учен. гімн. Івана Кравса і залізничного робітника Чапляка з Любачева, а також Купанського Михайла, шевця з Люблинця Нового. Арештовання попередили строгі ревізії, які не дали ніяких успіхів. Всіх арештованих перевезено до Львова і приміщено в тюрмі при вул. Сапіги. — Дня 23. X. арештовано п. Евстахію Пашківну з Волі коло Чесанова. По переведенню строгої ревізії, її відвезено під ескортою до Львова. — Кромі цего арештовано у Львові 20. X. студ. Богдана Кульчицького і Гриця Соханя також з Любачівщини. До теперь арештовано з Любачівщини 16 осіб, а причини цих „подвигів" не відомі. Тюремні власти з вул. Сапіги не допускають для цих арештованих ніяких харчів, бо мовляв „Русіні нех глодуйон".

Лисиничі.

В Лисиничах пов. Львів, військова карна експедиція переведе ревізію майже у всіх селян. Для постраху військо стріляло з крісів до населення. Поіукувано зброї та українських віддозв проти виборів.

Михнівці.

В Михнівцях пов. Турка арештовано дня 17. жовтня начальника громади Івана Грицика і секретаря Василя Смалія. Арештовано за резиґнацію в участи у виборчій комісії.

Оброшин.

Місцева поліція арештувала в ночі з 24. на 25. одного з найсидомійших селян Петра Тимчишине та відставила до арешту

ту [illegible] Причина арештовання невідома.

Рава Руська.

Дня 23. жовтня в Раві Руській переведено в ночі масові ревізії, а іменно: в будинках Т-ва „Віра" і Горожанського Комітету. Забрано касові книги та инші акти. В домі директора Білозора арештовано студ. Корнила Білозора. Також увязнено абсольвента прав. Волод. котовського, інжиніра Білинського. Офіціяла Чубея конфіновано. В селі Ґребенові арештувано студ. Степана Федюка. В Угнові увязнено інжиніра Дорожинського, студ. Микуловича і студ. Романовича. В повіті зорґанізувалася польська боївка, яка провокує і терроризує населення. Всіх держать у вязниці в Раві Руській. В Жовкві арештувано 18 осіб, б. старшин УГА.

Рогатинщина.

На протязі останніх 4-ох днів, з неділі почавши, переведено в Рогатині ревізії у слідуючих осіб та установах: дир. Білинського, ґімназії, Бурсі, Кузика Стефана, Угрина, УПТ., канц. д-ра Гладкого, о. Т. Кудрика, о. А. Мельниаа, Петра Березяка, Волод. Дудкевича, інж. Грицая Романа, Григорія Павлова, Спілці господ. торговельній, Народній Торговлі, учительки Сосенко, Петриканина Пилипа, учителя Бандрівського Гриця, Кривоуса Василя, Бойкевича Діонїз.; у господарів: Тихого Дмитра і Данилюка Данила; у міщан: Червінської Марії, Кавкової, вдови Павловичевої, Залозецька, Артимовича Мих., Велитовича Василя, Пирога Василя — голови Січи, Захара Іванушка, Мих. Шміґеля і Кужиля Мих. учит. „Дім".

По селах Рогатинщини мали ревізію з боку жандармерії: в селі Вербилівці: о. Городецький, о. Демчук і дяк, в селі Потік: о. Теліщук, Процайло Василь, в селі Пукові: Соломка, у селі Залановi: о. Залужний Лев.

Арештувано в Рогатині двох гімн. учителів: Миколу Угрина і Мих. Кузіля та Ст. Кузика, канд. адвокат.

Самбірщина.

В ночі з 23. на 24. жовтня арештовано: зі Старого Самбора: о. декана Бенціна Андрія, д-ра Микиту Івана, д-ра Федака Івана, Сенькуса Григорія, Білобрама Йосифа, Капустія Ярослава, Капустія М., Шемердяка В., Сенету Михайла, З Тернова Шпітала Івана, з Бусовиск пов. Ст. Самбір: Чижа Евгена і Мицака В., зі Старої Ропи, пов. Ст. Самбір: Шавалу М., з Лужка горішнього пов. Ст. Самбір: Кізиму Александра, з Тисовиці пов. Ст. Самбір: Княжинського Ю. Арештуваних умiщено в Старосамбірських арештах. Куди вивезуть — не знати. При арештуванню переводжено строгу ревізію. Нагінка щаде далі.

Станиславів.

В Станиславові арештувано редактора „Українського Життя" Івана Ставничого і видавця Козловського.

Ямниця.

В Ямниці пов. Станиславів увязнено 20 українських селян і закованих в кайдани відставлено до Станиславова.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

І. Б., Норт Тонаванда, Н. Й. — Про пана Чижа знаємо тільки, що він служив в армії Петлюри.

Я. Д., Рачестер, Н. Й. — Напади на Українське Правительство Петрушевича се вода на польський млин. Поляки покликуються перед аліянтами на „соціяліста" Яцкова, що він проти Петрушевича а за Петлюрою і Пілсудським. Таксамо вони покличуться і на кождий голос український з Америки.

Ціла Галицька Україна стоїть за Правительством Петрушевича і разом з ним веде кроваву боротьбу проти польської окупації. Обовязком американських, канадійських і бразилійських Українців є **подати руку старому краеви і підперти з усіх сил Правительство Петрушевича в тяжкій і нерівній боротьбі, а не підставляти йому колоди в грізній хвилі, бо така робота тільки ворогови виходить на користь.**

Деяким людям іноді здається, що кириня се розумна робота, але велика українська громада повинна заборонити у себе всяку кириню.

НА ФОНД ФЕДАКА.

(Через „Свободу").

Григорій Гнатів з Middletown N. Y. прислав $1.00

Попередно оголошено $77.00.

РАЗОМ $78.00

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПОМОЖІМ ДОБРІЙ СПРАВІ.

(Надіслана стаття).

Повоєнне лихоліття видвигнуло много кличів до відбудови та загоєння ран, спричинених війною, майже у всіх націй Европи. І громадянство та правительства сих націй стараються гоїти з більшим чи меньшим успіхом ці рани.

Не так воно з українським народом. Пролиті ріки української крови покищо не дали реального висліду і ми й нині продовжуємо війну, вперту, жорстоку війну за наше „бути або не бути". Не дивниця отже, що в нас кличів ріжного рода є більше як в кого іншого. А всі-ж ті кличі є виключно спрямовані до Американських Українців, бо лише ті можуть з успіхом гоїти рани. А тому, що тих кличів є богато, то много з них не звертає на себе уваги загалу, який захоплюєсь лише важнійшими справами та їх лише більш серіозно трактує. Наслідок сього такий, що много кличів, які на перший погляд видаються неменьше важними під теперішню пору, не находять належного підперти зі сторони Української Суспільности в Америці. Є кілька таких кличів, а одним з них є справа **помочі нашому студентству.**

Не треба, здається, пояснювати ваги цеї справи, бо кождий, хто глибше в неї вдумається, зуміє оцінити її вагу, а всетаки ця справа є далеко не так трактована українським громадянством, якби вона повинна бути.

Яка-ж тому причина? Певно, що не в браку жертвенности, бо американські Українці дали вже нераз доказ своєї щедрости. Таксамо не можна припускати, щоб тутешні Українці не співчували тій справі. Роля, яку наше студентство відгравало й життю нашого народу і яку тепер воно відграє, є надто добре відома нашому громадянству. Скупі вістки з Галичини, які продираються закордон, наглядно вказують на се, що українське студентство достойно сповнює свій обовязок для Народа. Хто слідить за звідомленями з Галичини в пресі, може переконатись, що майже не має ніодного комунікату, деб не названо між арештованими кількох студентів. Ці факти найкраще доказують вагу нашого студентства в житю нації.

Думаю, що причиною пиняві акції в справі підмоги українському студентству є се, що її не трактується як **загально-народню справу**, але як другорядну. Її здебільша трактується як гуманітарну акцію, що є мильним, бо виховання інтелігенції в життю поневоленого народа є приготованнем до війни з наїздником і вже з того погляду воно повинно статися справою першорядної ваги. Длятого, думаю, слід сю справу рішучо трактувати як **загально-нардню справу** і з того погляду її оцінювати. А коли з того становища будемо дивитись на неї, так треба сказати що ми її занедбали. Не маю під рукою докладної статистики, однак на основах даних, американські Українці не вспіли дати конечної помочі навіть 10% студіюючої української молоді поза кордоном Галичини, не вчислюючи цеї молоді, що вчиться в українському університеті у Львові.

Скаже дехто, що про цей стан річий мало знала Суспільність. Однак Товариство Української Молодіжи в Ню Йорку, яке старалось і старається популяризувати сю ідею, доложило стільки старань, що немає ніодної української громади, а то й ділянійших одиниць в Злучених Державах, яка не діста-б про се звідомлення. А який результат? Знайшлося всего понад 60 одиниць і товариств, які належито оцінили вагу цеї справи! Решта-ж товариств, не кажучи про одиниці, мовчанкою поминула се. Яка-ж причина? Не можуть тут бути на перешкоді технічні труднощі, бо вони легко дадуться усунути, коли є добра воля. Таксамо не можна тут робити закиду, що гроші не пійдуть на призначену ціль, бо українське студентство в Европі є вже зорганізоване і під тим оглядом є виключені анормальности, які могли бути були передше через неупорядковані відносини.

Отже немає ніяких причин в технічнім переведенню і зорганізованню цеї підмоги. Лиш треба доброї волі та належної оцінки справи. Кождий цент, жертвований або позичений на сю ціль, се цеголка до будови великого храму, це кулька на ворога, бо наука і просвіта це наймогучійша зброя в руках поневоленого народу в його боротьбі проти катів. Наші брати-студенти з Галичини звертаються до нас зі страшними словами „Українська школа гине!" Той клич хай зелектризує наші нерви і хай збудить нас до діла! Хай не знайдеться ніодної української душі, яка серцем та розумом не відчула би сих гірких слів правди! Хай не буде ніодної української громади, яка належито не оцінила-б сеї справи! Хай молодіж всіх місцевостий пійде за добрим приміром гуртка української молодежи в Ню Йорку і постарається о використанне всіх льояльних способів на сю ціль. Хай не буде ніодного Українця, ні Українки, в Злучених Державах, який не причинився би до цеї справи активно. Поможім же тій добрій справі гуртом, щоб історія нас не осудила за нашу байдужність.

Підвалини під сю акцію вже поставлені. Товариство Української Молодежи в Ню Йорку радо послужить інформаціями чи то в справі перебрання на удержанне поодиноких студентів, чи загальної помочі, а таксамо інформаціями про висші школи на території Галичини. Від українського-ж загалу залежати-ме, чи вона вповні удасться, чи ні.

О. Білоган.

УКРАЇНЕЦЬ Я ІЗ РОДУ!

Як спитають, хто я з роду:
— Українець! — скажу всюди,
Син козацького народу,
Що був славний і все буде!

А мій край — се Україна,
Знак мій, Тризуб в синім полі —
Рай мій — Воля, не руїна,
Не підданство чорній долі!

Зраду всяку оминати
Я до смерти всюди буду,
Україну шанувати
Де не був би, не забуду!

А запроданця, неробу
Буду гнати геть із хати
Голос прадідів із гробу
Нам велить так поступати!

Кров віддати треба буде
За народ, за Україну,
Без вагання пійду всюди,
З гордим усміхом і згину.

Бо я гордий син народу,
Вдячний ученик Шевченка,
Із Івана Франка роду,
Кість Мазепи, Гордієнка!

Микола Угрин-Безгрішний.

ВИТЯГ З ОФІЦІЯЛЬНОГО АКТУ ОБВИНУВАЧЕННЯ ПРОТИ СТЕПАНА ФЕДАКА І ТОВАРИШІВ ТА МОТИВІВ ДО АКТУ ОБВИНУВАЧЕННЯ

Опис атентату.

„Дня 25. вересня 1921 р. у Львові відбулося відкриття Східних Торгів. Повне зрозуміння ваги Східних Торгів для річипосполитої, для її східних „кресів" для Малопольці, а головно для Львова, наказало польській суспільности, а особливо Львовянам, день відкриття Східних Торгів святкувати урочисто.

Святочно украшено місто і населення юрбою вийшло на вулиці, достойно та прихильно витаючи гостей, що прийшли на урочистість, а також начальника держави Йосифа Пілсудского, численних соймових послів з маршалком на чолі, репрезентантів центральної власти, представників чужих а заприязнених народів, безчисленну кількість гостей із торговельного та промислового світу, що прибули з найдальших закутин Польщі.

Начальник держави приїхав о год. 10. ранком на головну стацію, з відки привитаний товпою публики пішов до катедрального костела, де відбулася урочиста Служба Божа, в присутности численних гостей.

Після богослуження о 12. год. начальник відїхав на Східні Торги, де відбувалася урочистість їх відкриття. Особі начальника держави товаришив усюди львівський воєвода Казимир Грабовскі, численна військова дружина, репрезентанти влади і товпа приязного народу, що тиснувся до його найближчого оточення. Воєвода Грабовскі від часу утворення воєвідства перший раз репрезентував урочисто гідність сього уряду на зверх.

Патріотичне львівське міщанство узнало за відповідне вибрати той день для урочистого відкриття гербу міста т. є. польського орла на ратушевій вежі, щоби тим способом заступити герб поміщений ще за австрійських часів. Урочистість відслонення орла відбулася о 5. год. пополудні, після чого в залі ратуша відбувся урочистий обід для начальника держави і достойних гостей.

Після обіду начальник держави мав відїхати до театру на урочисту виставу. Публика зібралася під ратушем, щоби ще раз побачити начальника держави і попращати його перед відїздом, що мав наступити о год. 11. в ночі.

Обід спізнився, а знетерпеливлена товпа тиснулася щораз дальше до ратуша і до автомобілів, що стояли коло ратуша. Нарешті о год. 9. гагуркотіли автомобільні машини з чого товпа зрозуміла, що начальник держави вже виходить і незабаром відїде до театру. Товпа почала напирати і мимо заборон поліції наближатися до автомобіля. За хвилину у брамах ратуша появився начальник держави в товаристві воєводи Грабовского, після чого начальник держави перший засів в автомобілі по правому боці, а воєвода ліворуч. Заки автомобіль рушив з місця, упав стріл оден, за хвилину знов два стріли безпосередно по собі, а вкінці четвертий. Стріли упали із заду автомобіля. Кулі влучили в задні вікна і трома товпами вибитими у склі, влетіли в середину, поцілювши воєводу Грабовского, котрий усунувся в глибину автомобіля. Начальник держави вийшов ціло. Воєвода Габовскі дістав ді постріловi рани кулею. Одна куля перейшла через мягкі части правого рамени не нарушивши костей, друга через гребет лівої руки. Обидві кулі перейшли наскрізь, а згідно з орeченнями лікарів спричинили тяжке ушкодження тіла і нарушення здоровля, що вчинило воєводу неспосібним до праці на 30 днів.

Описуючи враження атентату, воєвода, як переслуханий свідок подав, що 10 мінут перед 10. год., коли він вийшов з начальником держави з ратуша, приступили до автомобіля, до якого начальник засів перший, а воєвода за ним. В хвилині, коли вони тільки сіли, почув стріл, а опісля наче удар в правому боці. Воєвода відізвався до начальника: „Мене трафило в плечі", — а зараз упав стріл другий і третій. Тоді воєвода побачив, що його ліва рука зокривавлена. Після того воєвода стратив притомність і усунувся в глибину автомобіля. В тій хвилині до автомобіля прибігли військові і занялися особою раненого воєводи і начальника держави. За хвилину автомобіль відїхав".

Свідок Якуб Скверес (поліцай) описує цей випадок так: Від 4. год. пополудні він повнив службу і стояв у кордоні коло ратуша, на місци, де стоїть камяний лев. Біля нього стояв поліцаї Пенцак і Шмідт. В хвилині, як упав перший стріл, Скверес оглянувся і побачив виновника замаху за собою, з витягненою рукою і револьвером в напрямку автомобіля. Скверес схотів його вхопити за руку, в котрій він тримав револьвер, але він підняв руку в гору, супроти чого Скверес вхопив його за гортанку і кинув на землю. В хвилині упадку, виконавець замаху стрілив четвертий раз, правдоподібно до себе. Товпа слушно зрозуміла цей випадок як замах на особу начальника, ніщо дивного, що в першому розяренню товпа кинулася із заміром вконати самосуд. Завдяки сильнійшій постанові й енергії поліції удалося охоронити злочиного від тяжких побоїв.

На поліції стверджено, що замах виконав Степан Федак.

Скверес запримітив його в місци випадку ще в хвилині, коли обняв службу, а увагу звертав Федак на себе тим, що через товпу перепихався безупинно на перед в тій ціли, щоби бути на фронті. Деякий час перед замахом Федакові удалося дотиснутися, в перший ряд публики, а коли поліція його відсунула, Федак станув у третьому ряді, з відки виконав замах. Перед ратушем було ясно, бо ринок як і ціле місто, був освітлений повним світлом. впрочім перед виходом начальника держави із ратуша, освітлено автомобіль електричною лямпою, так, що через шибу задної стіни автомобіля можна було виразно бачити особи, які там сиділи і можна було навіть легко розпізнати їх риси обличчя.

Старший постерунковий поліції Адольф Шмідт твердить, що бачив, як Федак падаючи стрілив четвертий раз, маючи револьвер звернений до себе.

Осуд генерала Розвадовского.

„Генерал Розвадовскі оглядав автомобіль і сліди куль у шибі і висловив думку, що виновник стріляв спокійно, добре і правдоподібно цілючи, бо при вільному темпі стріляння, він не був би вспів вмістити куль в одному місці.

Перші зізнання Степана Федака після арештовання на поліції.

„Обвинувачений Степан Федак переслуханий комісарем поліції Кайданом в ночі 25. вересня 1921 р. зараз після замаху признався, що від довшого часу носився із заміром замордування львівського воєводи. Цей замір він порішив виконати 25. вересня, уважаючи той день за найвідповіднійший. Виконати замір він постановив в хвилині заведення воєвідств у Східній Галичині, але виконання відложив до дня відкриття Східних Торгів, себто до дня приїзду начальника держави, бажаючи тим заманіфестувати, що Українці на кождому кроці є покривджені розпорядками воєводи. Згадав, що того дня ходив до церкви сповідатися, після чого пішов на залізничу стацію, де мав виконати замах, знаючи, що воєвода буде присутний на привитанню начальника держави.

Ті зізнання, хоча зізнані безпосередно після замаху, в стані душевної депресії та фізичного терпіння, спричиненого атакою публики, то мають визначну вартість з огляду на те, що були першим виразом оборони і відповідальности, яку здається обвинувачений хотів приняти на себе з цілим спокоєм. Після лікарської помочі, Федака перевезено до поліційних арештів, де його переслухано основнійше і тоді він почав зізнавати обширно.

В подробицях Федак подав, що прочитавши в газетах про приїзд начальника держави до Львова на товорення Східних Торгів, постановив виконати замах на особі воєводи в присутности начальника держави, щоби тим викликати у соймі враження та спричинити зміну польської політики у відношенні до Українців.

Револьвер мав готовий вже 24. вересня вечером.

Яко причину злочину подав поділ Сх. Галичини на воєвідства й анектовання тим чином Сх. Галичини на користь Польщі, що є причиною головного невдоволення серед Українців.

Дня 25. вересня вечером після замаху мав виїхати до Берліна на студії і до тої подорожі мав приготований пашпорт, а навіть залізничий білет до нічного краківського потягу. Боротьба за права народу казала йому офірувати себе і виконати замах".

Атентат мав виконати на залізничій стації, опісля на площі св. Юра, а відтак на Східних Торгах, але в жадному випадку не міг виконати заміру, побоюючись, щоби не ранити когo иншого. А вечером біля ратуша, станувши близько в хвилину, коли воєвода з начальником держави сів до автомобіля, стрілив із заду, зміривши в лівий бік автомобіля, т. є там, де сидів воєвода. Перший стріл вцілив воєводу, бо той рушився і схилився, після чого Федак стрілив другий, третій раз і хотів стрілити четвертий раз, але його зловлено. Тоді почуваючи себе в небезпеці, хотів застрілити сам себе четвертим стрілом. Куля зранила його грудну клітку. Безпосередно перед доконанням замаху Федак виняв з портфелю свою фотографію та легітимацію, сложивши їх до кишені пальта, щоби після замаху викинути, або знищити в тій ціли, щоби на випадок самовбийства чи замордовання його, не ствердити ідентичности його особи. При ревізії особи Федака, при ньому найдено штилет привязаний до лівої ноги під колінoм і магазин револьверових набоїв. Федак признається, що тим штилетом мав замір відобрати собі життя, „коли його арештують".

Минуле Степана Федака.

„Світова війна застала Федака в 5. кл. гімназіяльній, котру скінчив 1915. році в приватній гімназії ім. Міцкевича у Львові. По скінченню 5 кл. гімназіяльної, яко 15. літний юнак виїхав до Відня із заміром вступити до українських січових стрільців, де і служив до 1917. р. здаючи в межичасі приватні іспити з 6. і 7. кляси. Опісля записався до військової академії у Відні, в якій учився до вибуху революції т. є. до 1. листопада 1918. р. До Галичини приїхав через Мадярщину дня 24. листопада і тут його приділено до 7. львівської бригади У. С. С. як адтанта бригади в ранзі підпоручника. Безпосередної участи на фронті у боротьбі не брав, ще не було згідне із становищем його адютантури а 1920. року як член гвардії головного отамана Петлюри, брав участь у боротьбі підчас відвороту Поляків з Києва. Дня 27. грудня 1920. р. його звільнено від обовязків і він повернув до Львова, де перебував аж до дня його арештовання.

Із подробиць виходить, що Федак підчас судового слідства кермувався повною розвагою і володів точною памятю. Не без впливу на його постанову були на відносини, що панують на львівському університеті, де українська молодіж не мала доступу, а поведінка польської молоді і професорів стреміла до виелімінування Українців від участи в науці. Найсильніше враження на Федакові зробив кат введення воєвідств у Східній Галичині, бо ця обставина була доказом, що дотеперішня військова окупація Східної Галичини уступила місце фактичній інкорпорації того краю до Польщі. На тлі тих обставин виріс замір виконанн замаху, котрий прибрав конкретних форм під враженням замкнення акад. тов-а „Академічна Громада" дня 23. вересня.

НАДІЮТЬСЯ НАЙТИ ЛІК НА ПЯТНИСТИЙ ТИФ

Др. Г. Ногучі, японський лікар, що працює для Ракефелерового Інституту для Медичних Розслідів, прочитав недавно перед Американською Медичною Академією працю, в якій на основі численних досвідів приходить до переконання, що незадовго буде можна найти лік на пятнистий тиф. Його досліди з лічeнням сеї недуги в морської свинки показалися дуже успішними.

ТУГА НА ЧУЖИНІ.

Люба моя Україно, нещасная Ненько,
На якийсь час покинув тя, хоть мліло серденько.
Серце мліло з жалю в грудях, що мусів кидати
Наймиліші мені місця, й далеко втікати.
Утікав я як найдальше, в чужий край за море,
Щоб не чути і не бачить твого, Ненько, горя.
Того горя, яке терпиш з вірними синами,
Котрі хтіли ярмо скинуть й пірвати кайдани,
І визволить своїх братів з ляцької неволі,
Щоб міг кождий в рідній хаті зазнать щастя й долі.
То ті борці, вірні сини, в бій за волю стали
Й старе ярмо і кайдани царські пірвали.
Та катюги, можні світа, не могли дивити,
Щоб вкраїнський народ буде вільним життєм жити.
І зїхались можні світа, ті катюги-трути,
І врадили, щоб наш народ знов в кайдани скути,
І ще тяжше нове ярмо на нас заложити,
Щоби нами, як волами тяженько робити;
Щоб ми шиї покірненько в ляцьким ярмі гнули
І кріпацтво як давнійше за особи тягнули;
Щоб ми жили у темноті неначе худоба —
Того хоче доконати на нас ляцька злоба!
Що врадили препогані, то й так ізділали:
На Вкраїну з усіх сторін злодіїв післали,
Ті злодії, рабівники, наш край зрабували,
Всі богацтва з України для себе забрали.
Вже три роки по Вкраїні вороги гуляють,
Батьків й Братів наших рідних по тюрмах сдажають.
Мучить ворог Батьків й Братів, а Ненька ридає,
Ізза моря своїх Синів о поміч благає:
„Сини мої рідненькі, з далекой чужини,
Утріть слезу в тяжкім горю Неньці-Україні!"
Голос плачу України несуть морські филі
Аж тут до нас на чужину, щоби ми спішили
Як найскорше Україні якy поміч дати,
Щоб не дати Батькам в ляцьких кайданах конати
Тож Браттям, тут за морем, разом ся збирайте,
Як здобути Братам волю пляни укладайте!
Не надійтесь, що се має якесь чудо стати,
Котре має з наших рідних ляцьке ярмо зняти.
Чудо станесь, як в лучности ми всі разом станем;
Тоді ляхам і всім врагам сміло в очі глянем
І покажем, що не дамо ми себе гнобити,
Що ми можем в своїм краю вільним життєм жити!

Бервік, Па., дня 29. жовтня. Богдан Лехновський.

ГАЙДАМАЦЬКА ПІМСТА...

Нічні сичі розкричались
Пугу!.. пугу!.. пугу...
Викликують гайдамаків
То з ліса, то з лугу.

Зібрались Гайдамаки
В тайную громаду,
Тай заводять між собою
Гайдамацьку раду.

Гейже хлопці!.. гей молодці!..
Годі нам так жити..
Пора в гості вибиратись,
Кривдоньку пімстити

Славно!.. славно!.. Отамане!
Росказуй, де гнатись!
Ми вже рук не пожалієм
До роботи взятись...

Чи то вихір розгулявся,
Курява вкриває...
Зачорнілись шляхи биті,
Тупіт не стихає.

Не то вихір, не курява
Вкрила шляхи биті,
А женуться Гайдамаки
На ляхи неситі.

Добились Августівки,
З димом двір пускають,
Відтак сміло на Янівці
Дальше поступають.

Нагулявшись там доволі,
До Плавча прямують,
А там ляцькі посіпаки
З Гайдамак глузують.

Розлючені Гайдамаки
Кругом обступили,
Ґлепейського посіпаку
Трупом положили..

Ось так тобі, бісів сину!
Знай як глузувати!..
Не будеш ти братів наших
Більше катувати.

Гейже хлопці!.. Не пора нам
Дивитись на трупа,
Бо тут скоро назбігаєсь
Ляхів ціла купа!

Нагулялись ми доволі,
Пора нам в дорогу..
Тай пігналось...
А селяни
Молилися Богу.

Щоб щастилось Гайдамакам,
Щоб довго прожили,
Що негайно їхню кривду
На ляхах пімстили...

Ідуть, ідуть Гайдамаки,
Зборів не минають.
Там знов з лісів залозецьких
Другі наступають..

Розгулялись Гайдамаки,
Лиш Гонти браку.
Він сердега заснув твердо
Не бачить, не чує.

Заснув Гонта... Його слова
Не заснуть нікоди:
Ріж!.. бий!.. мордуй, брате ляха
Не корись неволи!

Ходи сміло!.. не страхайся
За кріса злапати!
Бо й не сором, як прийдеться
Життем пострадати.

Се за волю!.. За край рідний
Галицьку руїну
Будем битись з вражим ляхом,
Битись до загину.

Наложимо головою,
То й жалю не буде.
Як дивитись, що шляхотство
Виправляє всюди.

Кров не стала проливатись,
Засуди зростають,
свільники в тюрмах ляцьких
Марно погибають.

Обдирають даниною,
Землицю чвертують
Ми лишились рабом ляцьким,
А ляхи панують.

Рідну школу замикають,
Щоб в ній не учились,
Заказують, щоб по своєму
В церкві не молились.

Так ляхи у нас ґаздують,
Щож надальше буде??..
Чи не зтопчуть ляхи наше,
Подумайте люди?!..

Не пора закласти руки
Тай стиха дивитись,
Як кривдять нас вражі ляхи.
Чи за те коритись?...

Не час, браття, нам коритись...
Рэказам з Варшави;
До нас прийдуть з України,
З Києва, з Полтави!..

Хто здорове серце має
І [illegible]
Приставайте всі як один
Парібок жонатий,

Тай до діла!.. На шляхотство,
Що їх його знає.
Будем бити!.. мордувати!..
Бог нас не скарає...

Бо за правду Бог простить нам
І гріху не буде...
А за кривду Бог пімститься,
Щей до того й люди.

Гей молодче!.. Пробудися,
Не корись ляхови.
Не піддайся легковазі
Свому страхови!

Ходи волю здобувати!..
Битись до загину!..
Доки на очі не побачим
Вільну Україну...

Відгомін слів Гайдамацьких
Довкруги лунає...
Пугач кричить в темнім лузі,
Кричить не стихає.

Він віщує конець шляхті,
Що небавом буде.
А на волі усміхнуться
Покривджені люди.

Джемейка, Ню Йорк 9. падолиста. 1922.

Матвій Костишин.

ПРОМОВА Д-РА К. ЛЕВИЦЬКОГО НА СВЯТІ 1. ЛИСТОПАДА С. Р. У ВІДНІ.

Святочна Громадо!

Сьогодня святкуємо четверті роковини дня 1. листопада 1918 р., коли повстала наша держава на Галицькій Землі. Святкуємо памятний день радости, коли над нашим столичним городом Льва засяяв синьожовтий стяг на знак, що український нарід зірвався до нового вольного життя у своїй питомій державі. Нагадуємо той світлий момент, коли отся вість рознеслась по цілому краю і державна влада на галицькій области перейшла в руки українського народу.

Отся радісна вість дійшла летом блискавиці до золотоверхого Київа як заповідь, що твориться новий етап Соборної України.

Так тоді зорганізувалася Західно-Українська Народня Република на галицькій землі — волею українського народу і власними його силами. Ми не найшли протекторів, що помагали нам будувати нашу державу, але стрінули ворогів, що хотільби знищити українську державну ідею... І тоум нині обходимо отсе Свято не на своїй землі і не у своїй державі. Нашим ворогам удалося часово здержати наше державне життє і прийшлов на нас час тяжкого народнього лихоліття...

Та державної думки і державних змагань українського народу не вбили наші вороги. Право самовизначення глибоко принялося в душі українського народу й отсе національне почуванне не завмирає, але все кріпшає...

Нам судилося тут, за кордоном, на еміґрації, збирати наново наші сили, формувати їх та добувати наше державне право перед міжнародним ареопагом. Тут зорганізовано Представництво українського народу Галицької Землі; щоб як слід оборонювати наше державне становище супроти тих, що мають вирішувати нашу державну долю.

Та ми тут за кордоном не остали самітні. Наші браття з далеких країв за морем: у Злучених Державах Америки, Канаді і Бразилії відгукнулись політичною і матеріяльною допомогою Рідному Краєви. Вони поклали перед світом світлий доказ національної солідарности самоокреплення для своїх і глибокого розуміння визвольних змагань українського народу, своєї найблищої Батьківщини.

А наш Рідний Край не піддася кормизі лютого наїздника, але в найтяжших злидних устоявся під стягом своєї незалежної держави!

Українське населення в краю зрозуміло, що добро народу і його державне життє стоять вище всіх партійних програм. В тім зрозумінню державної думки й національної карности воно станули одноцілим фронтом проти злочинних посягань Польщі. Обстоюючи непохитно своє державне право, не дається воно взяти ні на польські вибори у Варшаві ні на польську автономію. Отсим шляхом іде наша народня політика, що визнає одиноку розвязку нашої справи: свою українську державу.

Та коли на всіх областях України майже притихла боротьба за волю, то ярказ в сім грізнім моменті найголоснійше відозвався Піємонт українства, Галицька Україна, що виступила активним відпором і кривавим повстанням проти ляцького деспота, кладучи своє майно і життє в жертву за волю українського народу. Боротьба за права народу казала нам жертвувати живому поколінню. Отсе непорочна основа наших змагань і запорука нашої перемоги...

Тому при нагоді отсього Свята, віддаючи честь памяти тих перших героїв, що поклали свої буйні голови за нашу Україну, ми обовязані склонити наші голови також перед самовідреченнєм і посвятою всього найдорожчого тих нових героїв, що тепер в найтяжчих терпіннях ведуть визвольну боротьбу на Галицькій Землі! Честь українському народови Галицької Землі!

А сьогоднішне Свято нехай буде для нас днем одобрення, підйому народнього духа й обнови нашого обіту, що й ми не спочинем і не піддамось, доки не добудем нашої вольної України.

ДЕ БУДЕ У. Н. ХОР?

NOVEMBER

18th—Topeka, Kans....Grand Theatre
20th—Emperia, Kans. ....
......Normal School of Music
21st—Wichita, Kans. Crawford Theatre
22nd—Tulsa, Okla....Convention Hall
23rd—Oklahoma City, Okla.......
.......High School Auditorium
24th—Ft. Smith, Ark.
25th—Little Rock, Ark..........
..............Kempner Theatre
26th—Hot Springs, Ark.
27th—Memphis, Tenn...Lyric Theatre
28th—Nashville, Tenn. ....
..............Ryman Auditorium
29th—Atlanta, Ga.........Auditorium
30th—Birmingham, Ala. ....
........Jefferson Theatre (?)

DECEMBER

1st—Meridian, Miss....Opera House
2nd—New Orleans, La.
4th—Dallas, Texas

ПЕСИНСЬКИЙ, ЖАБИНСЬКИЙ, СУХИНСЬКИЙ І ЗОЛОТОКУДРІЇ СИНИ ЦАРИЦІ.

(Народня казка).

Був собі чоловік та жінка і мали собі три дочки і такі були ті дочки погані, що гидко й скіпками х узять, а сама менша, так такаж гидка, така гидка — шкваркива, низенька, бровата, губата, вирячкувата...

Пішли вони всі три сорочок прать на річку. Коли на тій річці плаває царевич. Одна каже:

— Це Бог плаває.

— Де там тобі Бог? Це цар плаває, — каже друга.

А третя каже:

— Ох, ні, сестрички. Це плаває царевич.

Старша каже:

— Колиб мене той Бог узяв, то скільки у нього є людей, я всіх би вигодувала одним окрайчиком хліба.

— Колиб мене, — каже друга, — сей цар узяв, то яб усе військо його одягнула одним аршином.

— Колиб мене, — каже третя, — той царевич узяв, то яб йому дванадцять синів привела з золотими кудрями.

Почув це царевич, підїхав та й каже:

— Здорові були, дівчата! Боже поможи!

— Здорові, спасибі!

— А де ви тут, дівчата, живете, що сюди на цю річку прийшли сорочок прать?

— А там, — кажуть, — ми живем, де зіма з літом стрічається.

Він собі думав-думав та питає:

— Як же, — каже, — це так?

— Та так: зіма ховзається, а літо качається.

Приїхав він до дому, сів і думає:

— Деж оце та зіма з літом зустрілась? Поїду, пошукаю!

Осідлав коня і поїхав.

Їде та й їде, коли дивиться — аж на хаті стоїть віз і сани стоять.

— От цеж то, бачиться, та зіма з літом! — думає він собі.

— Ану я зайду у хату і подивлюсь. Ще й розпитаю людей.

Зайшов він у ту хату, аж сидить дві дівчат. Він поздоровкався. А дівчата побачили, пізнали його та й кажуть одна до другої.

— Оце, — каже, — сестричко, певно прийшов сватати. Це він почув, як ми балакали тоді, як сорочки прали. Котруж це він буде сватати?

А та сидить на печі та й не чує й не бачить.

— А що, дядьку, питає царевич, — де твої дочки? Я приїхав до тебе сватати.

— Деж таки! Щоб цар та прийшов до мужика дочки сватати? Це ви, — каже, — з мене смієтесь.

— Ні, покажи, покажи!

— Ось, — каже, — дві та це одна на печі. Устань лише Марусенько!

Вона встала з печі.

— Оце, — каже царевич, моя буде! Будеш тепер моїм тестем.

Узяв її з собою, привіз до дому, зараз повінчався. Прожили вони у двох днів з пятнадцять. А йому треба їхати на службу, обїзджати царство своє. От, він, віджіжджаючи, і каже своїй бабі (там у нього така баба служила):

— Глядиж, каже, — щоб ти мені догляділа жінки моєї.

Приказав бабі і поїхав. Привела цариця на світ дитину. Та баба завязала цариці очі, золотокудрого сина вкинула у криничку, а їй підкинула собачку.

Їде царевич, а та баба його й стрічає:

— Казала ваша жінка, що приведе золотокудрих синів, а вона песинського привела.

— Нехай, — каже, буде!

Пожив він ще пятнадцять днів. Відїзджає царевич знов на службу, і знов загадує бабі доглядати жінки.

Поїхав царевич на службу. Породила жінка сина. Баба їй очі завязала, сина золотокудрого укинула у криницю, а жабу підкинула.

Їде царевич до дому, а вона й стрічає:

— Казала ваша жінка, що буде синів золотокудриків водити, а тепер привела жабинського.

— Нехай, — каже, — й це буде.

Пожив він трохи ще з нею. Їде той царевич знов своє царство оглядати, і приказує бабі:

— Глядиж, бабо, до третього разу що буде!

Прийшов час, привела вона на світ сина золотокудрика. Баба завязала їй очі, сина золотокудрика укинула у криницю, а їй підкинула дитину суху, суху та погану.

Приїздить царевич, а баба його стрічає:

— Казала ваша жінка, що буде синів золотокудриків водити, аж вона привела одного песинського, другого жабинського, а третього сухинського.

Прийшов той царевич, подивився на ту дитину, — аж воно сухе-сухе та погане таке, личечко...

Збирає той царевич усіх своїх начальників і радяться, що їй зробити за таких кудрявців синів. Оден каже: „зарубаймо"; другий каже: „повісьмо"; третій каже: „розстреляймо"; а четвертий каже: „ні, забем її у смолову бочку та й пустім на воду".

От, вони взяли, зробили смолову бочку, положили її туди з її чадом. Забили і пустили на море. Плавала вона по морі скільки там днів. Виголодався песинський. Стала вона його годувати. Він обперся в дно ногами, дно й вискочило. Повилазили вони всі на беріг — ну, що робити? Давай собі строїти горниці і через море песинський, жабинський і сухинський зробили міст скляний аж у друге царство.

Ідуть чумаки. Та вода і просить їх до себе:

— Заїдьте, братця, до мене наїстись і напиться і на моє диво подивиться.

Заїхали ті чумаки. Вона їх нагодувала, напоїла і каже:

— Їдьте цим мостом куди вам треба. Вам ніякої пригоди не буде.

Поїхали вони через той міст, а песинський і біжить за ними віддалік! Стрічає їх цар і питає:

— Ви, братця, далеко їзджали; яке диво видали? скажіть мені!

— Е, — кажуть, — ми бачили диво! Наверх Лебедина поставила горниці вдова, а в тієї вдови та аж три сини: один песинський, другий жабинський, а третій сухинський. Оце вони, — каже, — зробили міст аж сюди.

— Певно моя жінка, — каже царевич.

Виходить його баба-послужанка тай каже:

— Царевичу! Десь та не десь та така яблунька єсть — срібне яблочко, золоте яблочко. Як удариться яблочко об яблочко, то так, як органи грає.

Той собачка як побіжить, вислухавши це, викопав ту яблуньку, приніс до дому і посадив коло вікна. Приїхав той царевич туди, аж нема яблуньки: збрехала баба.

Ідуть знов чумаки. Та вдова і просить їх до себе:

— Зайдіть, — каже, — чумаченьки, до мене наїстись і напитися і на моє диво подивиться. А хто питати-ме, та й людям розкажете.

Наїлись вони, напились і поїхали вони через той міст. А собачка за ними побігла. Переїхали вони міст. Стрічає їх царевич:

— Ви, братця, їзджали, яке диво видали, скажіть і мені.

— Е, — кажуть, — ми бачили диво! Наверх Лебедина поставила горниці вдова. А в тієї вдови та три сини: оден песинський, другий жабинський, а третій сухинський. Золота Яблунька у оконця росте — золоте яблочко, срібне яблочко. Як удариться яблочко об яблочко, то так, як у органи грають.

Вийшла баба-послужанка та й каже:

— Царевичу! Десь та не десь, та такий кабан есть — іклами оре, ушима сіє, хвостом волочить, за ним дощ мочить, на зад його жнеться і в копи кладеться і готове в клуню везуть.

Собачка почув, побіг по своого брата сухинського: узяв брата, пішли, піймали того кабана, привели до дому. Покіль царевич поїхав, так вони вже й крикували його. Поїхав царевич — нема кабана: збрехала баба.

Ідуть знов чумаки. Та вдова знов їх просить:

— Зоїдьте наїстись, напиться та й на моє диво подивиться. Хто спитає, та й людям похвалиться.

Вони заїхали, наїлись, напились; випроводжає вона й каже:

— Їдьте цим мостом; вам ніякої пригоди не буде і ви доїдете, куди вам треба.

Ідуть вони, а собачка за ними біжить.

Стрічає їх цар:

— А що, — каже, — братця, ви далеко їздили і яке диво видали, скажіть і мені.

— Е, — кажуть, — ми бачили диво! Що такого дива ніхто не бачив... Наверх Лебедина та построїла горниці вдова. А в тієї вдови та три сини: оден песинський, другий жабинський, а третій сухинський. оЗлота яблунька у оконечка росте — срібне яблочко, золоте яблочко, як удариться яблочко об яблочко, то так, як у органи грають. Такий кабан стоїть, що іклами оре, ушима сіє, хвостом волочить, за ним дощ мочить, а по заду жнеться і в копи кладеться, і готове в клуню возять. Там, — каже, — такого багато стиртів стоїть! Так скільки ми по світу їздили, та ще не бачили такого багато хліба, як там.

Виходить із хати баба-послужанка і каже:

— Царевичу! Десь та не десь, — каже, — та такая криничка єсть, а в тій криниці та три сини золотокудрії. Як би ви, царевичу, поїхали та собі їх дістали.

Той собачка почув та побіг до дому, забрав своїх братів та й побіг до криниці. Прибігли вони до криниці; сіла жаба під воду, а песинський і сухинський зробили яблочко із леду та й качаються. От, із криниці і вискакують три хлопчики тілом біленькі, личеньком румяненькі, і золотії кудрики вьються. А тая жаба: ляп! та й зачинила лядою — ті золотокудрики й остались. Забрали вони тих золотокудриків за руки і повели їх до матері. Привели до дому. Мати зрадїла, як побачила й пізнала їх. Поїхав царевич — уже не застав: одурила проклята баба.

Ідуть знов чумаки. Та удова і каже їм:

— Заїдьте до мене, чумаченьки, наїстись і напиться і на моє добро подивиться. Хто спитає, та й людям розкажете.

Наїлись вони, напились і поїхали вони через той міст. Аж стрічає їх царевич і питає:

Ви, братця, їзджали, яке диво видали, скажіть мені.

— Е, — кажуть, — ми бачили диво, так диво! Скільки не їздили, скільки не ходили, а ще такого дива ніде не бачили. Наверх Лебедина поставила горниці вдова. А в тієї вдови та три сини: оден песинський, другий жабинський, а третій сухинський. І коло хати стоїть яблунька — срібненьке яблочко, золоте яблочко. А як удариться яблочко об яблочко, то так, як у органи грають. Стоїть кабан на цепу, іклами оре, ухами сіє, хвостом волочить, за ним дощ мочить, а на зад його жнеться і в копи кладеться, готове в клуню возять. Привели від кринички три золотокудрії сини, тілом біленькіш личком румяненьку...

— Ах, — каже царевич, — цижмоя жінка.

Виходить баба, а він і каже:

— Почім би ти, бабо, знала, якби ти їх не ховала у криницю? Псецьких, жабецьких, сухецьких моїй жінці попідкидала.

Бачить баба уже тоді, що не обманить царевича та й каже:

— Правда, царевичу.

Загадав той царевич, щоб ту бабу принязали до коня та й пустили в поле. А сам поїхав через той міст до своєї жінки та й там і живе.